

TEDENSKESLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto IV.

V Ljubljani, dne 3. maja 1928

18. številka

Potresi in njih povod

V vseh krajih Slovenije, posebno pa Ljubljaničanom, bodo ostali za vedno v spominu velikonočni prazniki iz l. 1895, ko se je na Veliko noč, malo pred polnočjo, začelo čudno bobnenje, nato pa se je potresla zemlja, zazibale hiše, tako, da so popokali zidovi, nekatere slabe ali na peščenih tleh stoječe hiše pa razrušile. Iz večine hiš pa je letela strešna opeka in opeka dimnikov. Vse je bilo prestrašeno, nekateri so klicali na pomoč, drugi molili; le malo jih je bilo, ki so ostali mirni. Vse je drvelo na ulico, ne vedoč, kako si pomagati. Še hujše je bilo pri drugem sunku, pri katerem so bili mnogi poškodovani od opeke, padajoče s streh. Niti pri požaru, niti pri povodnji niso bili ljudje tako zelo prestrašeni, kakor pri potresu. Pri ognju ljudje gase, pride požarna bramba in dana je prilika se rešiti. Prav tako je pri povodnji, ali kaj storiti pri potresu, ko preplašeni ljudje pričakujejo, da počne zemlja in da jihi pokoplje žive. Nevedni ljudje so si pripovedovali najstrašnejše stvari, pričakujoč najhujšega. Dolgo je trajalo, predno so se umirili ljudje in povrnili k vsakdanjemu delu.

Hudo je bilo, ali koncem koncev ni za primerjati s potresi, ki so bili v drugih krajih, kjer so bila uničena cela mesta, včasih cele pokrajine. Taki strašni potresi so bili v južni Italiji pred več sto leti, skoraj najhujši, kar jih pomni zgodovina, pa na Japonskem, kjer skoraj ne mine leto, da bi potresi ne uničili kako mesto.

V zadnjih časih pa je strašna potresna neizgovorna doletela naše slovanske brate Bolgare. Onkraj visokega gorovja, ki se imenuje Balkan in ima pokrite s snegom svoje vrhove do srede meseca julija, ob reki Marici,

tamkaj leži lepa pokrajina, nazvana Rumelija. V tej pokrajini žive po večini sami kmetje, ki goje prav tako kakor pri nas žito, tobak in pa vrtnice, iz katerih izdelujejo rožno olje. Poleg rož in tobaka pa se bavijo z vinogradništvom, ki jim nudi izborno vino. V teh krajih so poleg glavnega mesta Plovdiva, ki je drugo največje mesto na Bolgarskem in šteje okoli 48.000 prebivalcev, še večji kraji Čirpan, Stara in Nova Zagora, kakor tudi precej vasi, katere so potresi preteklega meseca skoraj popolnoma uničili. Pod hišami, razpadlimi v razvaline, je našlo smrt nebroj ljudi. Na mnogih krajih so nastale zemeljske razpoke, iz katerih je privrela voda, večkrat vroči vrelci, in se razlila čez široko pokrajino. Iz Bolgarske pa se je potres širil proti meji Grški, kjer je prav tako opustošil cele pokrajine. Najbolj je pač razdejaval grško mesto Korint, katero baje niti več popraviti ne bo mogoče.

Ljudstvo je vedno smatralo potrese za kazen božjo. V nekaterih krajih so ljudje odšli, češ, ti kraji so zakleti, dogodilo pa se je celo, da so čakali včasih tako dolgo, da so našli smrt. Prepričani so bili, da jim je bilo namenjeno in da se jim je le na ta način mogoče oprati namišljenih grehov, če vztrajajo v usojenih jim krajih in da se izvrši nad njimi božja volja. Mnogo praznoverstva o potresih pa je ostalo še dandanes tudi med našim ljudstvom. Veliko duhovnikov je po potresih l. 1895. pridigalo, da je potres prst božji, ki je zažugal, da kaznuje nevernike. Prav posebno so si vzeli na

piko bralce naprednega časopisja, kakor tudi časopisje samo, češ, da je ono vzrok strašne nesreče in preteče kazni božje.

Tako so delali in govorili razni zaslepljenci, kakor tudi mnogi, ki so hoteli izkoristiti vero v svoje privatne, osebne koristi.

Učenjaki in sploh napredni, znanja željni ljudje, pa so že v davnih letih bili drugega mnenja in so posvetili mnogo časa študiju, raziskovanju potresov. Kljub preganjanju od strani nazadnjakov so nadaljnvali neustrašno svoje delo.

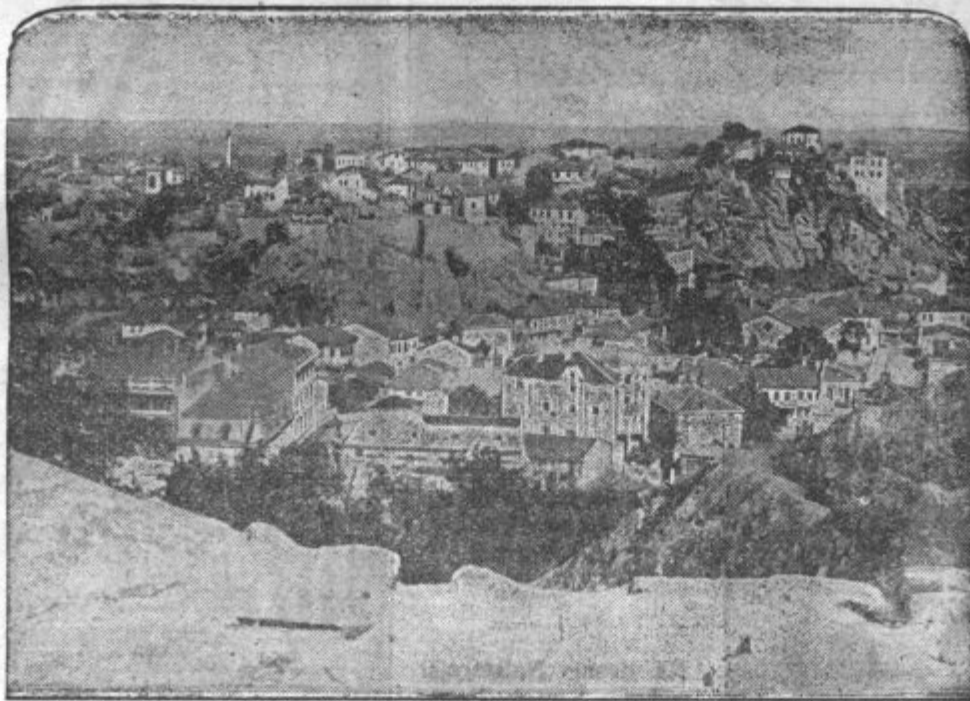
Že pred davnimi leti so ugotovili, da je delni povod potresov notranji zemeljski ogenj, žareča, raztopljena vsebina. Na podlagi neumornega dela in študiranja so ugotovili, da je bila naša zemlja, kakor tudi druga zemeljska telesa pred milijoni leti plini, ki so se na podlagi fizičnih in kemičnih zakonov odnosno vzrokov spremenili najpoprej v žarečo tekočino, ki se je polagoma ohlajevala in počasi utrdila. Kljub temu, da je zemlja dobila trdo skorjo, pa so ostali na več krajih v notranjosti zemlje še do dandanes nekateri deli žareči. Večkrat se je dogodilo, da so plini, nastali po notranjem gorenju, zemeljsko površino razpočili in razdrli. Že to je bilo povod, da se je zemlja pretresla.

Na takih krajih je jela zemlja bruhati ogenj in nastali so ognjeniki, nazvani vulkani. Kar niso uničili v takih krajih potresi, je uničil ogenj in žareča, razbeljena količina. Radi notranjega zemeljskega ognja, posebno na raznih krajih, pa se je zemlja tudi neenakomerno utrdjevala. Nastale so razne plasti, nastala so gorovja, drugod zopet globočine, katere je zalila voda in nastala so jezera. Med posameznimi plastmi so se pojavljale

le velikanske zemeljske razpoke, katere so se polagoma zasipale in povzročile zopet nove lome. Vse to pa se ni in se ne godi mirno. Povsod in pri vsaki taki priliki se bližina manj ali bolj pretrese in to so zopet potresi. V enem kraju se potrese, to tresenje se prenese na drugo točko in tako nastane širjenje potresov v gotovih smereh, kar opazujemo baš sedaj na Bolgarskem. Na tak način si pač prav lahko predstavljamo in razumemo tisto, kar lahkoverni ljudje smatrajo kot kazen božjo.

Iz opazovanja in proučevanja potresov pa je nastalo tudi potresoznanstvo, ki je zelo napredovalo v zadnjih letih. Učenjaki so iznašli posebne naprave, aparate, katere so postavili na važnih točkah in s katerimi opazujejo trajanje, moč in smer potresov. Tako opazovalnico, s turko nazvano observatorij, imamo v manjšem obsegu v Ljubljani, veliko, s prav dobrimi aparati pa v Gorjah pri Bledu. Vodi jo profesor dr. Belar, ki je v zvezi z mnogimi svetovnimi učenjaki. Le-ti se vedno obračajo na njega za važna poročila in pojasnila, tako, da je naša opazovalnica zaslovela po vsem svetu.

Zadnji potresi so zelo hudo prizadeli naše brate Bolgare in zato je naša dolžnost, da jim pomagamo in pokažemo, da kri ni voda, kakor so pokazali posebno Srbi, ki so odkrili svoje plemenito slovansko srce v tem, da so pozabili na vse zlo, ki so ga doživeli med vojno od strani Bolgarov in jim nudili prvi svojo pomoč.

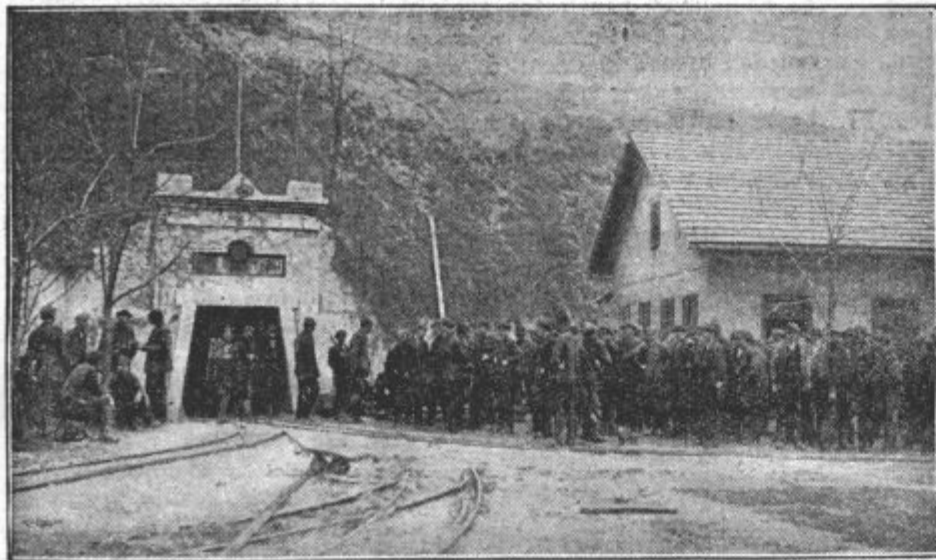

Pogled na staro dolensko mesto Vlišno goro.

Rudarska žena, ki mora sama preskrbeti potrebno kurivo.

Rudarji čakajo pred vhomom v zapadni rov, da zamenjajo svoje sodruge, ki se v kratkem vrnejo iz rova.

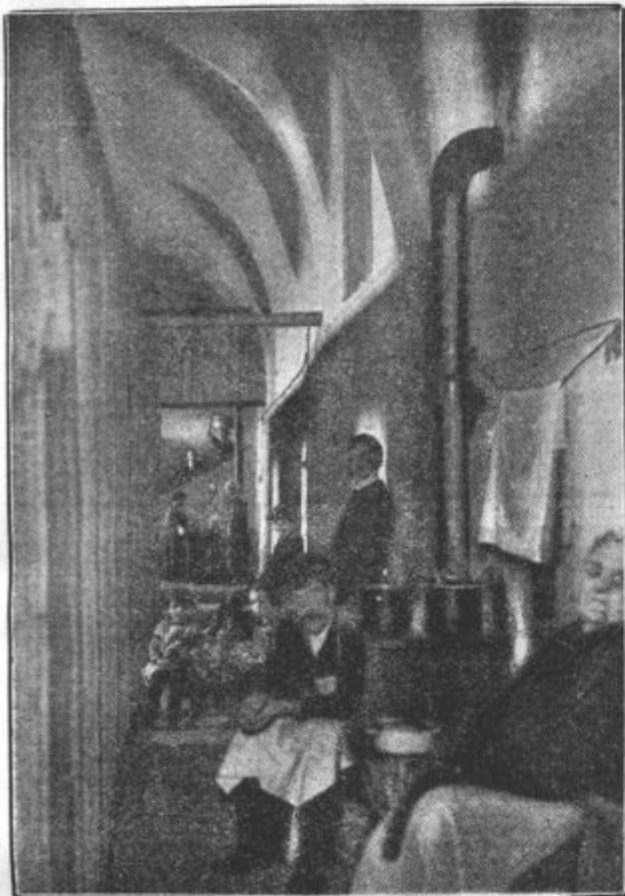

Na desni: Najstarejši rudar, 70letni Franc Rinaldo pri delu v rudniški kovačnici.

Na Ljubljanskem gradu, kjer so bili pred leti zaprti najhujši zločinci, so se časi spremenili in nekdajše ječe so prav dobrodošle za stanovanja. — Na levi: Današnje življenje v nekdanji jetniški celici. — Na desni: Stanovalci Ljubljanskega gradu pri vodnjaku.

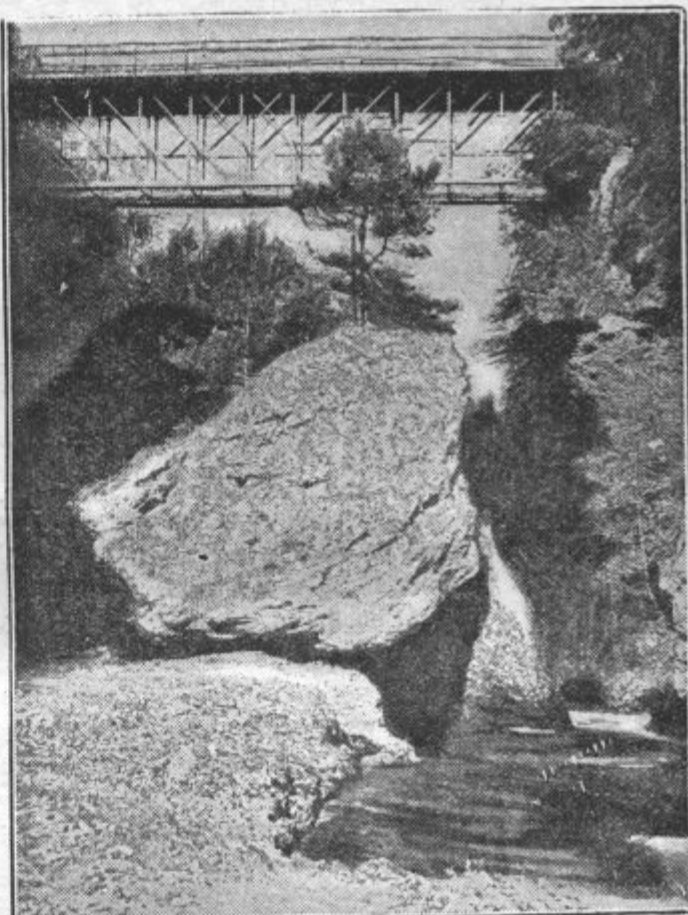
Oddelek nekdanje viteške dvorane Ljubljanskega gradu uporabljajo za kuhinjo.

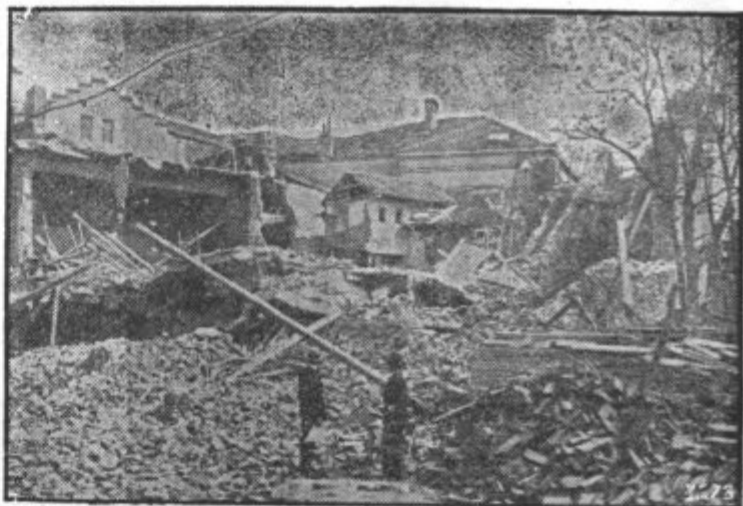
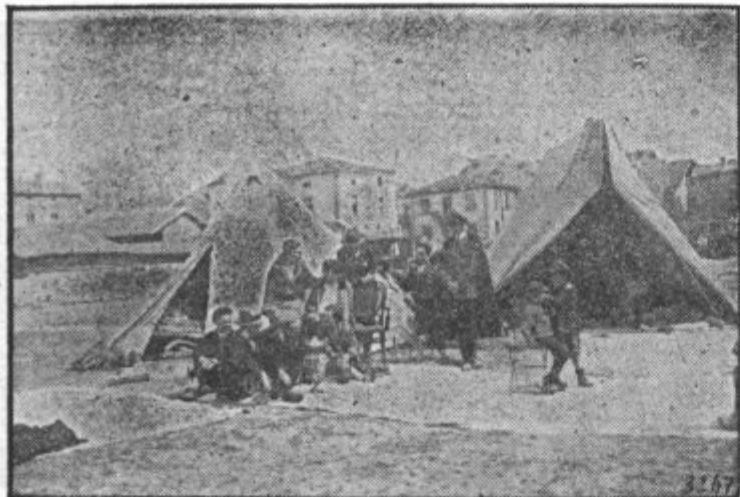
Velika dvorana na Ljubljanskem gradu nudi danes prijetno stanovanje delavcem.

Vaška slika iz vzhodne Rumelije, kjer so potresi uničili cele pokrajine. Na desni: Železni most čez Kokro pri Kranju bodo nadomestili z novim železobetonskim.

Mariiborski matičarji v Švici. Medtem, ko je ljubljanska Glasbena Matica odšla med naše brate Čehe, je ponešla njena mariiborska sestra našo lepo pesem v Švico.

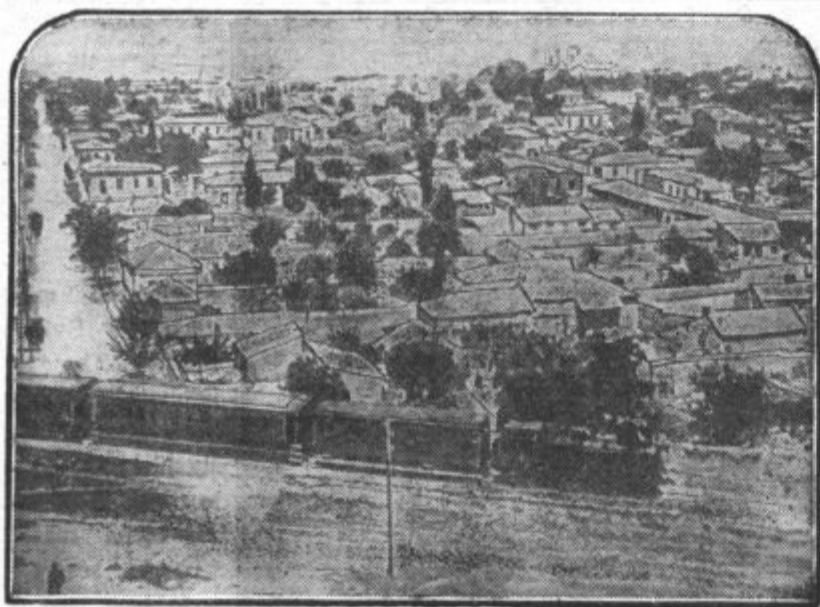

Najdebelejši prešič bo najbrže tisti, ki so ga pred kratkim razstavili v Monakovem. Prešič je star 2 in pol leta in tehta 415.5 kg.

Najbolj prizadeti kraji po zadnjih groznilih potresih, ki so se porajali skozi ves april.
Zrušene hiše v plovdivski okolici in taborenje bolnikov plovdivske bolnice v parku.

Zgoraj desno: Razvaline v severnem plovdivskem predmestju.
Zgoraj levo: Ponesrečenci v Plovdivu tabore po ulicah.

Spodaj: Pogled na grško mesto Korint, katero so zadnji potres popolnoma uničil.

Zrakoplov »Italia«. Na desni: Med tem, ko se pripravlja italijanski general Noblie s svojim zrakoplovom v Stolpu, kakor ga vidimo na naši sliki, mu je Američan Welkens pred nosom odnesel slavo in dognal, da tamkaj, kamor hoče ponesti italijansko zastavo in papežev križ, sploh ni zemlje, marveč samo led.